

INSTANTIE:

**CONSTITUTIONEEL HOF VAN DE REPUBLIEK SURINAME
CONSTITUTIONAL COURT OF THE REPUBLIC OF
SURINAME**

ZAAKNUMMER:

CH-03

DATUM BESLISSING:

31 januari 2023

PUBLICATIEDATUM:

RECHTSGEBIED:

**Staatsrecht/Internationaal Recht/Burgerlijk Recht/
Personen- en familierecht**

BETREFFENDE:

**Toetsing ex. artikel 144 Grondwet jo. artikel 12 lid 1 Wet
Constitutioneel Hof van artikel 80 Surinaams Burgerlijk
Wetboek (zoals laatstelijk gewijzigd op 19 januari 2004 S.B.
2004 no. 25) op strijdigheid met de Grondwet, alsmede het
Internationaal Verdrag inzake Burger en Politieke Rechten
(IVBPR) en het Amerikaans Verdrag inzake de Rechten van
de Mens (AVRM).**

1. RECHTSMACHT VAN HET CONSTITUTIONEEL HOF

De toetsingsbevoegdheid van het Constitutioneel Hof (Hof) wordt geactiveerd door een verzoek van een toetsingsgerechtigde. Hierbij is van het beginsel van lijdelijkheid van het Hof uitgegaan.¹ Gegeven dit uitgangspunt ligt het niet aan het Hof om buiten de door de verzoekgerechtigde geformuleerde gronden, amtsshalve te oordelen over de vraag of ook bepalingen die betrekking hebben op andere delen in de wet zowel constitutioneel dan wel verdragsconform zijn.

Het Hof heeft echter, ingevolge artikel 19 lid 2 Wet Constitutioneel Hof amtsshalve wel de bevoegdheid de gronden waarop het verzoek tot toetsing is gebaseerd aan te vullen. Deze aanvulling moet zijn ingegeven door de noodzaak met de in verband van de toetsing vereiste volledigheid van de gronden.²

Het Hof is van oordeel dat zij bevoegd is om de gestelde rechtsvraag betreffende toetsing van artikel 80 Surinaams Burgerlijk Wetboek (SBW) aan de Grondwet en verdragen te beantwoorden.

Indien het Hof oordeelt dat er sprake is van strijdigheid met een wet of delen ervan met de Grondwet en aan van toepassing zijnde overeenkomsten met andere mogendheden en volkenrechtelijke organisaties c.q. verdragen dan is het directe rechtsgevolg dat uit artikel 144 lid 3 Grondwet voortvloeit dat de wet of gedeelten daarvan conform artikel 28 lid 1 wet Constitutioneel Hof onverbindend zijn met ingang van de dag van de beslissing van het Hof. Dit betekent dat de wet of delen daarvan niet meer van toepassing zijn en dus niet meer kunnen worden toegepast en dus geen rechtskracht meer hebben. Het normadressaat van de Wet Constitutioneel Hof is dat het zich richt tot eenieder. Voor het intreden van dit rechtsgevolg is er geen nadere rechtshandeling vereist.³ Betreffende wet of gedeelten van de wet worden conform artikel 144 lid 3 Grondwet geacht onverbindend te zijn.

Indien het Hof conform artikel 28 lid 2 Wet Constitutioneel Hof oordeelt, *dat in een wetsontwerp strijdigheid met één of meer bepalingen van de Grondwet of een volkenrechtelijke overeenkomst bestaat, dan wordt het advies over de toetsing van het desbetreffende wetsontwerp naar De Nationale Assemblée gezonden.*⁴

2. VERLOOP PROCEDURE

- (1) Indiening van het verzoekschrift gedateerd 30 maart 2022, zulks overeenkomstig het bepaalde in artikel 144 Grondwet jo. artikel 12 lid 4 sub d Wet Constitutioneel Hof (S.B. 2019 no. 118) door mr. Sardha Sitaram, wonende aan de Mariastraat no. 18 te Paramaribo en mr. Milton Castelen, wonende aan de Loefbeeklaan nr. 5 te Paramaribo, beiden advocaat toegelaten tot de Baie van het Hof van Justitie.

¹ MvT Wet Constitutioneel Hof.

² Artikel 19 lid 2 Wet Constitutioneel Hof.

³ MvT Wet Constitutioneel Hof, p. 19, 21.

⁴ Artikel 12 lid 3 Wet Constitutioneel Hof: *De Nationale Assemblée kan voordat er een definitief besluit wordt genomen over een wetsvoorstel, het Hof verzoeken zich uit te spreken over de al dan niet verenigbaarheid van het wetsvoorstel met één of meer bepalingen van de Grondwet en aan de burgers verbindende bepalingen van overeenkomsten met andere mogendheden en met volkenrechtelijke organisaties, hierna te noemen: volkenrechtelijke overeenkomsten.*

- (2) Het ingediende verzoekschrift voldoet aan de vereisten van artikel 15 Wet Constitutioneel Hof. Het Hof acht verzoekers daarom ontvankelijk in hun verzoek en acht zich ook bevoegd om het verzoek in behandeling te nemen.
- (3) Het Hof heeft voor de beantwoording van deze rechtsvraag conform artikel 3 lid 5 c.q. artikel 20 Wet Constitutioneel Hof gebruik gemaakt van het advies van de volgende deskundigen de stichting Amicus waarvan deel uit maken, de Professoren Geert-Jan Alexander Knoops, Tom Zwart en dr. Peng Qinxuan, Watra Human Rights Consultancy N.V. van mr. Margo Waterval LLM en mr. dr. Yvonne Baal.
- (4) Het Hof heeft omtrent het onderhavige beraadslaagd, doch heeft wederom vanwege de complexiteit van de materie en de zwaarwichtigheid van zowel de rechtsvraag betreffende toetsing van artikel 80 SBW aan de Grondwet en verdragen alsook de beoordeling van een bestuursbesluit van het Centraal Bureau voor Burgerzaken (CBB) aan de Grondwet niet binnen de gestelde termijn van artikel 23 lid 1 Wet Constitutioneel Hof een beslissing hieromtrent kunnen nemen. Aangezien hier sprake is van een bijzonder geval conform artikel 23 lid 2 Wet Constitutioneel Hof, is van de termijn van artikel 23 lid 1 afgeweken en besluit het Hof op heden 31 januari 2023.

3. HET VERZOEK

- (1) Bij verzoekschrift van d.d. 30 maart 2022, hebben mr. Sardha Sitaram en mr. Milton Castelen in de hoedanigheid van advocaten bij het Hof van Justitie ex. artikel 12 lid 4 sub d van de Wet Constitutioneel Hof het verzoek ingediend bij het Hof om artikel 80 Surinaams Burgerlijk Wetboek (SBW), te toetsen aan artikel 8 jo. 17 lid 1 Grondwet en of de artikelen 17 jo. 23 jo. 26 van het Internationaal Verdrag inzake Burger en Politieke Rechten (IVBPR) en of de artikelen 1 jo. 11 jo. 17 lid 2 van het Amerikaans Verdrag voor de Rechten van de Mens. (AVRM)
- (2) Het onderwerp van het verzoek is volgens verzoekers de schending van het recht op non-discriminatie en van het recht op eerbiediging van het privéleven en van het familie en gezinsleven, zoals erkend en toegekend door de bepalingen van de Grondwet van de Republiek Suriname en de voor burgers verbindende bepalingen van het IVBPR en het AVRM. Verzoekers hebben twee cliënten van het mannelijk geslacht die een duurzame relatie van 34 jaren hebben opgebouwd. Cliënten worden volgens verzoekers ondanks hun recht op non-discriminatie en op de eerbiediging van hun privéleven en van hun familie en gezinsleven door artikel 80 SBW belet in het volwaardig beleven van hun rechten. Hun wens en het voornemen om met elkaar in het huwelijk te treden en een gezin te stichten c.q. te vormen werd en wordt nog steeds de facto en de jure door artikel 80 SBW belemmerd. De door de Staat gehanteerde uitleg en toepassing van dit artikel staat het voltrekken van een huwelijk tussen twee personen van hetzelfde geslacht niet toe. Door deze omstandigheden zijn hun cliënten genoodzaakt geweest om hun huwelijk buiten Suriname en wel in Argentinië te sluiten op 10 juli 2018. De huwelijksakte is conform het Argentijns recht ingeschreven in het openbaar huwelijksregister van Argentinië. Na terugkomst in Suriname is er een gelegaliseerde kopie van hun huwelijksakte voor inschrijving in het register van het CBB aangeboden,

doch is dit verzoek niet door het CBB gehonoreerd, daar het volgens hen niet mogelijk is om een huwelijksakte van een huwelijk tussen twee personen van hetzelfde geslacht in te schrijven in de openbare registers van het CBB. Hun cliënten kunnen geen juridisch erkend gezinsleven opbouwen. Daardoor ondervinden zij negatieve sociale, economische en juridische gevolgen, zoals erfrechtelijke problemen en de weigering tot opname in het zekerheidsstelsel van de werkgevers.

Verzoekers stellen dan ook vast dat het recht van hun cliënten op non-discriminatie en het recht op eerbiediging van het privéleven en van het familie en gezinsleven van partners van hetzelfde geslacht wordt geschonden, met verwijzing naar de bepalingen van de artikelen 17, 23 en 26 van het IPBVR en de artikelen 1, 11 en 17 lid 2 van het AVR/M alsmede de artikelen 8 jo. 17 lid 1 Grondwet.

(3) Op grond van het bovenvermeld verzoek zal het Hof de volgende rechtsvragen beantwoorden:

- a) In hoeverre is artikel 80 SBW in strijd met de artikelen 8 jo. 17 lid 1 Grondwet?
- b) In hoeverre is artikel 80 SBW in strijd met de artikelen 17 jo. 23 jo. 26 van het Internationaal Verdrag inzake Burger en Politieke Rechten?
- c) In hoeverre is artikel 80 SBW in strijd met de artikelen 1 jo. 11 jo. 17 lid 2 van het Amerikaans Verdrag voor de Rechten van de Mens?

4. BEVOEGDHEID VAN HET CONSTITUTIONEEL HOF EN ONTVANKELIJKHEID VAN HET VERZOEK

(1) Het Hof acht zich overeenkomstig het bepaalde in artikel 144 lid 2 Grondwet c.q. artikel 12 leden 1 en 4 Wet Constitutioneel Hof bevoegd om tot toetsing over te gaan van het bepaalde in artikel 80 SBW, zoals door verzoekers is gevraagd en stelt het Hof de ontvankelijkheid van de verzoekers vast.

(2) Ten aanzien van de bevoegdheid van het Hof bepaalt artikel 144 lid 2 Grondwet jo. artikel 12 lid 1 Wet Constitutioneel Hof dat het Hof de inhoud van een wet of een gedeelte daarvan toetst aan de Grondwet en aan de van toepassing zijnde (ieder verbindende bepalingen van) overeenkomsten met andere mogelijkheden en met volkenrechtelijke organisaties.

Het Surinaams Burgerlijk Wetboek (SBW) is een wet in formele zin en is eveneens reeds vanaf 1869 in werking getreden. Hiermee wordt voldaan aan de kwalificatie van de wetten als bedoeld in artikel 144 lid 2 Grondwet en is daarmee eveneens de bevoegdheid tot toetsing door het Hof komen vast te staan.⁵

(3) Verzoekers zijn op de dag van indiening van het verzoek advocaten bij het Hof van Justitie en behoren daardoor ingevolge artikel 12 lid 4 sub d Wet Constitutioneel Hof tot de daarin genoemde verzoekgerechtigden.

Daar in het verzoekschrift eveneens de bepalingen van de Grondwet en volkenrechtelijke overeenkomsten zijn vermeld, waaraan voornoemd artikel 80 SBW onder meer getoetst dient

⁵ MvT Wet Constitutioneel Hof, p. 18.

te worden en verder aan de overige ingevolge artikel 15 Wet Constitutioneel Hof gestelde vereisten is voldaan, kan het verzoek derhalve worden ontvangen.

Het Hof heeft tevens kennisgenomen van beschikbare relevante documentatie in Suriname betrekking hebbende op rechten van de LGBTQ+ in Suriname. Daarnaast verwijst het Hof naar enkele schriftelijke visies van organisaties die betrekking hebben op voornamelijk onderwerp. Boven aangegeven informatie ligt eventueel ter inzage bij het Constitutioneel Hof.

Voor de duidelijkheid stelt het Hof dat zijn beslissing op deze rechtsvragen strikt juridisch beoordeeld zal worden conform het bepaalde in artikel 78 SBW welk aangeeft dat de wet het huwelijk alleen in zijn burgerrechtelijke betrekkingen beschouwt. Het huwelijk als instituut wordt nader bekeken. In navolging van de wet wordt hier enkel op de juridische betekenis ingegaan. Geraadpleegde documenten omtrent deze rechtsvraag zijn ter inzage op het Constitutioneel Hof.

5. INHOUDELIJKE OVERWEGINGEN ARTIKEL 80 SBW.

ARTIKEL 80 SBW: “De man kan tegelijkertijd slechts met één vrouw, de vrouw slechts met één man door het huwelijk verbonden zijn”

Het Hof stelt, dat sedert de invoering van de codificatie in Suriname op 1 mei 1869 in artikel 80 SBW het monogame huwelijk is opgenomen. De ingezetenen en de vrijverklaarde slaven mochten een wettelijk huwelijk aangaan, dat wil zeggen een huwelijk tussen één man en één vrouw, waarbij door de wetgever is gekozen voor monogamie. Een huwelijk of samenleving van één man met één vrouw. Veel monogamisten - degenen die monogamie aanhangen - definiëren trouw als een verbintenis hebben met 1 (één) partner (tegelijkertijd), zonder andere seksuele of relationele partners te hebben tijdens de relatie.⁶ Volgens het Hof zijn er meerdere samenlevingsvormen waarvan monogamie er één van is welke is verwoord in artikel 80 SBW.

In vermeld artikel 80 SBW is het huwelijksvereiste van monogamie gesteld, waarbij polygamie niet is toegestaan.⁷ De strafrechtelijke sanctie op bigamie is gesteld in artikel 288 Wetboek van Strafrecht. Polygamie wordt in het IVBPR aangemerkt als een schending van het discriminatie verbod⁸ en de schending van de waardigheid van vrouwen en wordt ook gezien als een onacceptabele discriminatie tegen vrouwen.⁹

Volgens de literatuur kwam en komt het veelvuldig voor dat er in ruimer verband wordt samengeleefd en dat meer generaties, ouders, kinderen, kleinkinderen en veelal ook andere verwanten als grootfamilie een hechte samenhang vormen. Deze grote verscheidenheid hangt ten nauwste samen met allerlei factoren van biologische, economische, sociale, geografische en klimatologische aard, die weerspiegeld worden in de families, die door het verband worden vervuld, zoals strijd tegen de elementen, zorg voor voedsel en onderdak,

⁶ A. Sahelhal, SJB 2020 nr. 2, p. 65-69.

⁷ Y. Baal, *Huwelijksrecht en huwelijksvermogensrecht*, Paramaribo 2018, p. 44.

⁸ Y. Baal, *Huwelijksrecht en huwelijksvermogensrecht*, Paramaribo 2018, p. 68

⁹ Human Rights Committee, General Comment 28, Equality of rights between men and women (article 3), U.N. Doc. CCPR/C/21/Rev.1/Add.10 (2000) par.24

hulp bij ziekte en ouderdom, voortplanting en de zorg voor de kinderen. In de westerse wereld is het monogame huwelijk in zwang gekomen met een sterk ethisch- godsdienstige inslag.¹⁰

Betekenis van het huwelijk

Het Hof is van mening dat het huwelijk een eeuwenoud instituut is dat continu aan verandering onderhevig is geweest. In de laatste decennia van de vorige eeuw lijken de veranderingen echter in een stroomversnelling te zijn gekomen. Het huwelijk zoals wij het nu kennen, verschilt hemelsbreed van het huwelijk uit de tijd van onze grootouders.¹¹

Het traditionele levenslange huwelijk tussen man en vrouw, met de ongelijke rolverdeling van de man als hoofd van de echtelijke verhouding, maakte plaats voor een makkelijke ontbindbaar en vaak korter durend huwelijk tussen juridisch volledig gelijke echtgenoten van verschillend of gelijk geslacht.¹² Het huwelijk heeft tal van gevolgen op het gebied van familierecht, overige gebieden van het privaatrecht, erfrecht, aansprakelijkheidsrecht, en vele andere rechtsgebieden.

Het huwelijk is in onze nationale wetgeving geregeld in Boek 1 SBW, titel 4. De geldende huwelijkswetgeving is in 2003 in werking getreden.¹³ Het gehuwd zijn behoort tot de burgerlijke staat van de persoon.¹⁴ Deze burgerlijke staat geldt alleen voor wettige huwelijken, die van staatswege gesloten zijn.

De betekenis van het huwelijk van het familierecht wordt in de rechtspraak in belangrijke mate gerelativeerd door het begrip “*familylife*”. “*Familylife*” wordt onder bepaalde omstandigheden ook aangenomen wanneer er geen huwelijk (meer) is. Voorts heeft het gelijkheidsbeginsel ertoe geleid dat er steeds meer gevolgen van het huwelijk werden toegekend aan ongetrouwden. Het één en ander heeft met name betekenis gehad voor het afstammingsrecht voor het omgangsrecht en het heeft in Nederland de stap naar het huwelijk tussen personen van hetzelfde geslacht vergemakkelijkt.¹⁵

Volgens de literatuur is het huwelijk thans een door de wet geregelde duurzame levensgemeenschap van twee natuurlijke personen en is het een instelling welke een juridische ordening van het samenleven van twee personen biedt.¹⁶

Echtvereniging of huwelijk is de verbintenissen tussen man en vrouw, die bestaat in een ondeelbare levensgemeenschap. Deze definitie bevat niet de verwijzing naar de geslachtsgemeenschap. Hoewel de regeling van het huwelijk de mogelijkheid daartoe wel veronderstelt, is deze toch niet essentieel voor de geldigheid van een concreet huwelijk. **Evenmin** is in deze definitie opgenomen dat het huwelijk in beginsel gericht is op voortplanting. Sedert de openstelling van het huwelijk voor personen van hetzelfde geslacht

¹⁰ J. De Boer, C. Assers, *Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. Personen-en Familierecht*, Deventer: Kluwer, 2010, p.121.

¹¹ W.M. Schrama, M.V. Antokolskaja, M.V., & G.C.A.M. Ruijtenberg, *Familierecht: Een introductie*, Den Haag: Boom juridisch, 2021, p. 138.

¹² W.M. Schrama, M.V. Antokolskaja, M.V., & G.C.A.M. Ruijtenberg, *Familierecht: Een introductie*, Den Haag: Boom juridisch 2021, p. 138.

¹³ Resolutie van 17 juni 2003 no 4190/03 S.B. 2003 no. 44.

¹⁴ J.Wiarda, C. Assers, *Handleiding tot de beoefening van het Nederlands burgerlijk recht. Eerste deel Personenrecht*, Zwolle 1957 p. 51-52.

¹⁵ J. De Boer, C. Assers, *Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. Personen-en Familierecht*, Deventer: Kluwer, 2010, p.122

¹⁶ J. De Boer, C. Assers, *Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. Personen-en Familierecht*, Deventer: Kluwer, 2010, p.124-126.

gaat dit vooral niet meer op. Positief drukt de definitie uit, dat het huwelijk slechts mogelijk is tussen twee personen (monogamie) en dat het bestemd is voor het leven om te duren.¹⁷

De bewering dat het huwelijk een instelling is, heeft derhalve een juridisch-technische betekenis en houdt niet meer in dan dat het een onderling samenhangend geheel van rechtsgevolgen behelst, die door de huwelijkssluiting intreden.¹⁸

Voor de geldigheid van een huwelijk is het voor de wetgever geheel onverschillig uit welke motieven het wordt gesloten. Het is uitsluitend een samenstel van formele factoren dat een huwelijk tot stand komt. Met andere woorden, de kwaliteit en de aard van de relatie staan los van de vraag naar het bestaan van een huwelijk.¹⁹

6. TOETSING DOOR HET CONSTITUTIONEEL HOF

6.1 Toetsing artikel 80 SBW aan de artikelen 8 Grondwet en artikel 26 IVBPR

6.1.1. Artikel 8 Grondwet/ verbod op discriminatie

De aan de overheid opgelegde plicht in artikel 8 Grondwet tot gelijke behandeling betekent voor de burger een recht om ongelijk te zijn aan anderen en toch gelijk behandeld te worden. Deze bepaling eist, zoals gezegd, niet een gelijk maken, maar een gelijk behandelen. Onder het gelijkheidsbeginsel als grondrecht wordt verstaan: “*gelijke gevallen moeten gelijk worden behandeld en ongelijke ongelijk*”. Het *gelijkheidsbeginsel* is een algemeen principe dat iedere burger (wettelijk) gelijke rechten en een gelijke behandeling in gelijke gevallen toekent.²⁰

Artikel 8 Grondwet luidt als volgt:

1. *Allen die zich op het grondgebied van Suriname bevinden hebben gelijke aanspraak op bescherming van personen en goederen.*
2. *Niemand mag op grond van zijn geboorte, geslacht, ras, taal, godsdienst, afkomst, educatie, politieke overtuiging, economische positie of sociale omstandigheden of enige andere status gediscrimineerd worden.*

Volgens het Hof is in artikel 8 Grondwet evenals in de artikelen 26 IVBPR en 24 AVRMO ook de norm gelegen ten aanzien van de inhoud en de toepassing van die wettelijke regelingen. Het voorgaande houdt in dat de wet voor eenieder gelijk moet worden toegepast en dat de wet aan eenieder gelijke bescherming moet bieden, en aldus dat in de wet geen plaats mag zijn voor een ongerechtvaardigd onderscheid.

Artikel 80 SBW hanteert het non-discriminatie beginsel. Dit artikel garandeert gelijke rechten voor mannen en vrouwen. De achterliggende gedachte en de historie van artikel 80 SBW is het tegengaan van polygamie en het recht om te huwen. De bepaling doet geen uitspraak omtrent de samenstelling van een gezin.²¹

Artikel 80, zoals opgenomen in de Eerste Afdeling van de Vierde Titel van het Eerste Boek van het Surinaams Burgerlijk Wetboek van Suriname luidt in zijn officiële versie als volgt: “*De man kan tegelijkertijd slechts met één vrouw, de vrouw slechts met één man door het huwelijk*

¹⁷ J. De Boer, *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. Personen-en Familierecht*, Deventer: Kluwer, 2010, p. 123

¹⁸ J. De Boer, *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. Personen-en Familierecht*, Deventer: Kluwer, 2010, p. 124

¹⁹ J. De Boer, *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. Personen-en Familierecht*, Deventer: Kluwer, 2010, p. 125

²⁰ D.J. Elzinga, R. De Lange, H.G. Hoogers, Van der Pol, *Handboek van het Nederlandse staatsrecht*, Deventer: Kluwer, 2006, p. 301

²¹ G. Kroops, P. Qinxuan, & T. Zwart, *Lawyers for Upholding International Law*, Amicus brief p. 1.

verbonden zijn." Indien het woord één in artikel 80 SBW door het CBB als een onbepaald lidwoord letterlijk uit de wet wordt toegepast, zou daaruit kunnen volgen dat het huwelijk enkel is voorbehouden aan personen van verschillend geslacht. Als artikel 80 SBW in deze zin zou worden opgevat, rijst inderdaad de vraag naar de verenigbaarheid van deze bepaling met het recht van personen van hetzelfde geslacht om te huwen.²²

Het Hof stelt vervolgens dat:

Als het woord één in artikel 80 SBW wordt opgevat als een telwoord in plaats van een onbepaald lidwoord, dan wordt in deze bepaling een maximum gesteld aan het aantal partners dat binnen heteroseksuele huwelijken is toegestaan. In dat geval moet artikel 80 SBW eerder worden opgevat als een verbod op polygamie dan een verbod op huwelijken tussen personen van gelijk geslacht. De doctrine bevat aanwijzingen dat de wetgever met artikel 80 SBW heeft beoogd om monogamie te bevorderen of polygamie tegen te gaan, maar niet om de huwelijksmogelijkheden te beperken tot verbintenissen tussen personen van verschillend geslacht en moet de uitleg van artikel 80 SBW geïnterpreteerd worden als een gebod op monogamie.²³

In de Surinaamse wetgeving is het aangaan van een huwelijk niet open gesteld voor personen van hetzelfde geslacht.²⁴ Bovendien is de tekst van artikel 80 SBW gelijkkuidend aan artikel 33 NBW zoals deze bepaling luidde vóór de invoering van het huwelijk tussen personen van gelijk geslacht per 1 april 2001. Deze bepaling brengt onmiskenbaar het beginsel van het monogame huwelijk tot uitdrukking. In deze interpretatie zou artikel 80 SBW ook strekken tot de vervulling binnen de Surinaamse rechtsorde van de uit artikel 23 van het Internationaal Verdrag inzake Burger- en Politiek Rechten (IVPBR) voortvloeiende opdracht: mannen en vrouwen gelijk te behandelen met betrekking tot het huwelijk.²⁵

Volgens het Mensenrechtencomité van de VN houdt die opdracht het volgende in: *"It should also be noted that equality of treatment with regard to the right to marry implies that polygamy is incompatible with this principle. Polygamy violates the dignity of women. It is an inadmissible discrimination against women. Consequently, it should be definitely abolished wherever it continues to exist."*²⁶

Indien deze uitleg wordt gevolgd, staat artikel 80 SBW niet op gespannen voet met het recht op non-discriminatie, het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer en het recht op familie- en gezinsleven die door verzoekers zijn ingeroepen. De wetgever heeft met deze bepaling dan immers beoogd een belangrijk rechtsgoed, te weten gelijkwaardigheid in de huwelijksrelatie, zeker te stellen.²⁷ Binnen de redenering dat artikel 80 SBW wordt uitgelegd als een gebod op monogamie is er geen strijd tussen vermeld artikel enerzijds en de Grondwet en de relevante verdragen anderzijds. Deze redenering is zowel grondwetsconform als verdragsconform.

²² G. Knoops, P. Qinxuan, & T. Zwart, *Lawyers for Upholding International Law*, Amicus brief p. 1.

²³ G. Knoops, P. Qinxuan, & T. Zwart, *Lawyers for Upholding International Law*, Amicus brief p. 1.

²⁴ Y. Baai, *Huwelijksrecht en huwelijksvermogensrecht*, Paramaribo 2018, p. 90. Zie ook A. Sahelal, *SJB 2020* nr. 2 p. 65-69.

²⁵ G. Knoops, P. Qinxuan, & T. Zwart, *Lawyers for Upholding International Law*, Amicus brief p. 2.

²⁶ Human Rights Committee, General Comment 28, *Equality of rights between men and women* (article 3), U.N. Doc. CCPR/C/21/Rev.1/Add.10 (2000)

²⁷ G. Knoops, P. Qinxuan, & T. Zwart, *Lawyers for Upholding International Law*, Amicus brief p. 2.

Verdrag van Wenen (Verdragen verdrag)

Het bepaalde in de artikelen 26 en 27 van het Verdrag van Wenen, inzake het verdragenrecht²⁸, regelende de gebondenheid van verdragspartijen aan het Verdrag en het verbod dat een partij zich niet mag beroepen op de bepalingen van nationaal recht om het niet ten uitvoer leggen van een Verdrag te rechtvaardigen, alsook het bepaalde in de artikelen 105 en 106 Grondwet, betreffende de verbindende kracht van ieder verbindende bepalingen van verdragen en de doorwerking van het internationaal recht in het nationaal recht ter zake die ieder verbindende bepalingen, benadrukken de verhouding tussen deze twee rechtsstresfen. Het voorgaande wordt benadrukt in verband met de voor de onderhavige toetsing van belang zijnde mensenrechtenverdragen, waarbij Suriname partij is, met name het IVBPR en het AVR/M.²⁹ Ook in zaken bij het Inter-Amerikaans Hof voor de Rechten van de Mens (IAHRM) is het, het Hof gebleken dat het internationaal recht boven het nationaal recht voorrang heeft.

Het Hof neemt verder in zijn overweging mee dat artikel 26 van het Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht uitgaat van de *Pacta Sunt Servanda*-gedachte, wat wil zeggen dat: “*elk in werking getreden Verdrag partijen verbindt en moet dit door hen te goeder trouw ten uitvoer worden gelegd*”. Suriname heeft het Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht op 31 januari 1991 geratificeerd en heeft zich dus gecommitteerd aan de verdragsbepalingen. Artikel 27 van het Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht stelt hierop eveneens: “*Een partij mag zich niet beroepen op de bepalingen van zijn nationale recht om het niet ten uitvoer leggen van een Verdrag te rechtvaardigen*”.

Suriname is partij bij verschillende mensenrechtenverdragen, waaronder het Internationaal Verdrag inzake Burger en Politieke Rechten (IVBPR) en het Amerikaanse Verdrag voor de Rechten van de Mens (AVRM). In deze verdragen worden in de respectievelijke artikelen wel specifiek deze categorie genoemd. Op 28 december 1978 werd Suriname onvoorwaardelijk partij bij het internationaal Verdrag inzake Burger en Politieke Rechten en het additioneel Protocol inzake het individuele klachtrecht.

6.1.2 Artikel 26 IVBPR

Artikel 26 IVBPR luidt:

Allen zijn gelijk voor de wet en hebben zonder discriminatie aanspraak op gelijke bescherming door de wet. In dit verband verbiedt de wet discriminatie van welke aard ook en garandeert eenieder gelijke en doelmatige bescherming tegen discriminatie op welke grond ook, zoals ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale of maatschappelijke afkomst, eigendom, geboorte of andere status.

a. Non-discriminatie, samen met gelijkheid voor de wet en gelijke bescherming van de wet zonder discriminatie, vormen een fundamenteel en algemeen beginsel met betrekking tot de bescherming van de mensenrechten. Zo verplicht artikel 2 lid 1, van het IVBPR elke

²⁸ Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht, Wenen, 23-05-1969, Artikel 26 (Pacta sunt servanda): Elk in werking getreden Verdrag verbindt de partijen en moet door hen te goeder trouw ten uitvoer worden gelegd. Artikel 27 (Nationaal recht en naleving van verdragen): Een partij mag zich niet beroepen op de bepalingen van zijn nationale recht om het niet ten uitvoer leggen van een Verdrag te rechtvaardigen. Deze regel geldt onverminderd het bepaalde in artikel 46 van het voornoemd Verdrag.

²⁹ Suriname heeft het Internationaal Verdrag Burger en Politieke Rechten (International Covenant on Civil and Political Rights) geratificeerd op 28 december 1976 en op 12 november 1987 is het Amerikaans Verdrag inzake de Rechten van de Mens (Convention on Human Rights) geratificeerd.

partijstaat om, de in het Verdrag erkende rechten te eerbiedigen en te waarborgen voor alle personen op zijn grondgebied en onder zijn rechtsmacht, zonder enig onderscheid, zoals ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale of sociale afkomst, eigendom, geboorte of andere status. Artikel 26 geeft eenieder niet alleen recht op gelijkheid voor de wet en gelijke bescherming van de wet, maar verbiedt ook elke vorm van discriminatie krachtens de wet en garandeert eenieder gelijke en doeltreffende bescherming tegen discriminatie op welke grond dan ook, zoals ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale of sociale afkomst, eigendom, geboorte of andere status.³⁰

- b. Het beginsel van non-discriminatie is zelfs zo fundamenteel, dat artikel 3 elke partijstaat die partij is, verplicht het gelijke recht van mannen en vrouwen op het genot van de in het Verdrag genoemde rechten te waarborgen. Hoewel artikel 4, lid 1, de partijstaten toestaat om in tijden van openbare noodtoestand maatregelen te nemen die afwijken van bepaalde verplichtingen uit hoofde van het Verdrag, vereist hetzelfde artikel onder meer dat die maatregelen geen discriminatie op grond van ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst of sociale afkomst mogen inhouden. Voorts verplicht artikel 20, lid 2, de staten die partij zijn, bij wet elke aanstelling tot nationale, raciale of religieuze haat te verbieden die aanzet tot discriminatie.³¹

Het Hof stelt vast met verwijzing naar hetgeen opgenomen is in artikel 26 IVBPR, dat eenieder gelijk is voor de wet en zonder discriminatie aanspraak maakt op bescherming door de wet. Het voorgaande waarborgt eenieder gelijke en daadwerkelijke bescherming tegen discriminatie.

6.2 Toetsing artikel 80 SBW aan artikel 17 lid 1 Grondwet, artikel 17 jo. 23 IVBPR en artikel 11 jo. 17 lid 2 AVRm

6.2.1 Artikel 17 lid 1 Grondwet

Recht op een familieleven/ Right to family life

Artikel 17 lid 1 Grondwet

Eenieder heeft recht op eerbiediging van zijn privéleven, zijn gezin, zijn woning en van zijn eer en goede naam.

Artikel 17 IVBPR

- 1. Niemand mag worden onderworpen aan willekeurige of onwettige inmenging in zijn privéleven, zijn gezinsleven, zijn huis en zijn briefwisseling, noch aan onwettige aantasting van zijn eer en goede naam.*
- 2. Eenieder heeft recht op bescherming door de wet tegen zodanige inmenging of aantasting.*

³⁰ UN Human Rights Committee (HRC), *CCPR General Comment No. 18: Non-discrimination*, 10 November 1989.

³¹ Waterval, M. (z.d), *Non-Discriminatie en gender gelijkheid: Onderzoek c.q. toelichting van de artikelen 17, 23 en 26 IVBPR en de artikelen 1, 11 en 17 AVRm*, p. 3.

6.2.2 Artikel 17 IVBPR

In het IVBPR is de “familie” beschermd onder de artikelen 17 en 23. In artikel 17 lid 1 is het recht op familieleven gegarandeerd. Artikel 17 IVBPR voorziet in het recht van eenieder op bescherming tegen willekeurige of onrechtmatige inmenging in zijn persoonlijke levenssfeer, zijn gezin, zijn woning of zijn correspondentie, alsmede tegen onrechtmatige aantasting van zijn eer en goede naam.

Volgens het VN-Comité moet het recht op privacy worden gewaarborgd tegen alle dergelijke inmengingen en aanvallen, ongeacht of deze van overheidsinstanties dan wel van natuurlijke of rechtspersonen uitgaan. De uit dit artikel voortvloeiende verplichtingen vereisen dat de Staat wettelijke en andere maatregelen neemt om uitvoering te geven aan het verbod op dergelijke verstoringen en aanvallen en aan de bescherming van dit recht.³² Wat de term “gezin” betreft vereisten de doelstellingen van het Verdrag dat deze term voor de toepassing van artikel 17 IVBPR ruim wordt geïnterpreteerd en alle personen omvat, die deel uitmaken van het gezin in de samenleving van de betrokken partijstaat.

6.2.3 Artikel 23 IVBPR,

Artikel 23 IVBPR

1. *Het gezin vormt de natuurlijke en fundamentele kern van de maatschappij en heeft recht op bescherming door de maatschappij en de Staat.*
2. *Het recht van mannen en vrouwen van huwbare leeftijd een huwelijk aan te gaan en een gezin te stichten wordt erkend.*
3. *Geen huwelijk wordt gesloten zonder de vrije en volledige toestemming van de aanstaande echtgenoten.*
4. *De Staten die partij zijn bij dit Verdrag nemen passende maatregelen ter verzekering van de gelijke rechten en verantwoordelijkheden van de echtgenoten wat het huwelijk betreft, tijdens het huwelijk en bij de ontbinding ervan. In geval van ontbinding van het huwelijk wordt voorzien in de noodzakelijke bescherming van eventuele kinderen.*

Artikel 23 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten erkent dat het gezin de natuurlijke en fundamentele groepsseenheid van de samenleving is en recht heeft op bescherming door de samenleving en de Staat. De bescherming van het gezin en zijn leden wordt ook direct of indirect gegarandeerd door andere bepalingen van het Verdrag. Zo bevat artikel 17 een verbod op willekeurige of onrechtmatige inmenging in het gezin. In hun verslagen geven de partijstaten vaak onvoldoende informatie over de wijze waarop de staat en de samenleving voldoen aan hun verplichting om bescherming te bieden aan het gezin en de personen die er deel van uitmaken.³³

Het VN-Comité merkt op dat het begrip “gezin” in bepaalde opzichten kan verschillen van Staat tot Staat, en zelfs van regio tot regio binnen een Staat, en dat het daarom niet mogelijk is een standaarddefinitie van dit begrip te geven. Echter benadrukt het Comité, dat wanneer een groep personen in de wetgeving en de praktijk van een Staat als familie wordt beschouwd, deze groep de in artikel 23 IVBPR bedoelde bescherming moet krijgen. Bijgevolg dienen de partijstaten, verslag uit te brengen over de wijze waarop het begrip en de reikwijdte van het

³² UN Human Rights Committee (HRC), *CCPR General Comment No. 16: Article 17 (Right to Privacy)*, *The Right to Respect of Privacy, Family, Home and Correspondence, and Protection of Honour and Reputation*, 8 April 1988

³³ UN Human Rights Committee (HRC), *CCPR General Comment No. 19: Article 23 (The Family) Protection of the Family, the Right to Marriage and Equality of the Spouses*, 27 July 1990

gezin in hun eigen samenleving en rechtstelsel worden opgevat of gedefinieerd. Wanneer in een staat verschillende concepten van het gezin - "kerngezin" en "uitgebreid gezin" - bestaan, moet dit worden aangegeven met een toelichting op de mate van bescherming die aan elk van beide wordt geboden. Gelet op het bestaan van verschillende gezinsvormen, zoals ongehuwde paren en hun kinderen of alleenstaande ouders en hun kinderen, dienen de partijstaten ook aan te geven of en in hoeverre deze gezinsvormen en hun leden door het nationale recht en de nationale praktijk worden erkend en beschermd.³⁴

In General Comment 28 van het IVBPR is er in paragraaf 27 een ruime uitleg gegeven aan het begrip familie. Het gezin van ongehuwde partners valt ook onder het begrip familie en is dus het instituut van het huwelijk geen voorwaarde om een familie/gezinsband op te bouwen.

Paragraaf 27 GC 28 IVBPR:

27. In giving effect to recognition of the family in the context of article 23, it is important to accept the concept of the various forms of family, including unmarried couples and their children and single parents and their children, and to ensure the equal treatment of women in these contexts (see general comment No. 19, paragraph 2). Single-parent families frequently consist of a single woman caring for one or more children, and States parties should describe what measures of support are in place to enable her to discharge her parental functions on the basis of equality with a man in a similar position.

6.2.4 Artikel 11 AVR

Article 11 Right to Privacy:

1. *Everyone has the right to have his honor respected and his dignity recognized.*
2. *No one may be the object of arbitrary or abusive interference with his private life, his family, his home, or his correspondence, or of unlawful attacks on his honor or reputation.*
3. *Everyone has the right to the protection of the law against such interference or attacks.*

Het recht op privacy als mensenrecht/grondrecht is een voorwaarde om vrij te zijn in wie je bent en wat je doet. Het recht om eigen keuzes te maken in het leven, zonder dat er huisvredebreuk of andere onwettelijke interventies plaatsvinden in het privéleven van mensen.

6.2.5 Artikel 17 lid 2 AVR

Article 17 lid 2:

The family is the natural and fundamental group unit of society and is entitled to protection by society and the state.

Familierelaties zijn gegrond op bloedverwantschap of op het huwelijk of adoptie. De afstammingsrelatie tussen personen wordt aangeduid als een familierechtelijke betrekking. Het begrip familie dient uitgelegd te worden in overeenstemming met de tradities in de

³⁴ UN Human Rights Committee (HRC), CCPR General Comment No. 19, Article 23 (The Family) Protection of the Family, the Right to Marriage and Equality of the Spouses, 27 July 1990, par. 2.

maatschappij. De familie gebaseerd op het huwelijk en op het ongetuigd samenleven is beschermd in het AVRМ en ook zoals eerder gesteld in het IVBPR.³⁵

In hoeverre familie relaties erkend worden bij een relatie tussen personen van hetzelfde geslacht, is afhankelijk van de maatschappij en de wetgever om wetgeving aan te passen. Bij wijziging van wetgeving is het belangrijk om in rechtssociologische context de invloed van wetgeving op gedrag na te gaan. Volgens de theorie van de sociale werking van het recht, dient de sociale organisatie van de samenleving op de voorgrond gesteld te worden. Uit onderzoek is ondermeer af te leiden dat het succes van wetgeving zal toenemen naarmate deze beter aansluit op de sociale werkelijkheid.³⁶ Het recht op bescherming van family life geldt niet absoluut en onbeperkt, nauw verweven als het is met in een bepaalde samenleving heersende inzichten. Het moet in de gemeenschap worden verwerkt. Hierin liggen beperkingen opgesloten.³⁷

6.3 Toetsing van artikel 80 SBW aan artikel 1 AVRМ, aan de Atala Rifo and Daughters v. Chili case en de Advisory opinion IAHRM 24 November 2017

Op 12 november 1987 is Suriname onvoorwaardelijk partij geworden bij het Amerikaans Verdrag voor de Rechten van de Mens en heeft de jurisdictie van het Inter-Amerikaans Hof onvoorwaardelijk aanvaard.

6.3.1 Artikel 1 AVRМ

Artikel 1: Verplichting rechten te eerbiedigen

Article 1 Obligation to Respect Rights

1. *The States Parties to this Convention undertake to respect the rights and freedoms recognized herein and to ensure to all persons subject to their jurisdiction the free and full exercise of those rights and freedoms, without any discrimination for reasons of race, color, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, economic status, birth, or any other social condition.*
2. *For the purposes of this Convention, "person" means every human being.*

Een belangrijke uitspraak van het Inter-Amerikaans Hof voor de rechten van de mens en de in verband met deze zaak geschreven dissenting opinion

Het eerste en meest prominente voorbeeld was de baanbrekende uitspraak door het inter-Amerikaans Hof in de case Atala Rifo and Daughters v. Chili in 2012, waarin Chili werd veroordeeld, omdat een gescheiden vrouw de voogdij over haar kinderen werd ontzegd vanwege haar seksuele geaardheid.³⁸

Niet alle rechters waren het echter eens met deze uitspraak van het Amerikaanse Hof. Zie daarvoor de **Dissenting opinion van judge Perez Perez in de zaak Atala Rifo**.

³⁵ W.M. Schrama, M.V. Antokolskaia, M.V., & G.C.A.M. Rulenberg, *Familierecht: Een introductie*, Den Haag: Boom juridisch 2021, p. 226

³⁶ M.L.M. Hertogh & H.A.M. Meyers (eds), *Recht van onderop, Antwoorden uit de rechtssociologie*, Ars Aequi, Nijmegen, p. 47-48.

³⁷ J. De Boer, Mr. C. Assers *Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht, Personen-en Familierecht*, Deventer: Kluwer, 2010, p. 18.

³⁸ Atala Rifo and Daughters v. Chili, 24 februari 2012, De mening van judge Perez Perez staat haaks op de uitspraak van het Amerikaanse Hof.

In the *Atala* case heeft judge Perez Perez een gedeeltelijke dissenting opinion geschreven. Vanwege het feit dat er weinig jurisprudentie in het Inter Amerikaans systeem aanwezig is m.b.t. “*sexual orientation and gender identity*”, verwijst het Inter-Amerikaans Hof naar jurisprudentie van het Europees Mensenrechtenhof. Verwezen wordt naar het EHRM in de cases (*Parry v. the United Kingdom (dec.)*, no. 42971/05, *ECHR 2006-XV*, and *R. and F. vs. the United Kingdom (dec.)*, no. 35748/05, november 28, 2006) waarin is opgemerkt dat het nationale recht alleen huwelijken toestaat tussen personen van tegengesteld geslacht, ongeacht of dit geslacht is afgeleid van toekenning bij de geboorte of van een geslacht erkenningsprocedure, terwijl huwelijken tussen personen van hetzelfde geslacht niet waren toegestaan. En dat het traditionele concept van het huwelijk tussen man en vrouw in artikel 12 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM) is verankert.³⁹

Advisory opinion IAHRM van 9 januari 2018⁴⁰

De uitgebrachte *advisory opinion* van het Inter-Amerikaanse Hof voor de Rechten van de Mens over *Gender Identity, and Equality and Non-Discrimination of Same-Sex Couples*, is het recht van personen van hetzelfde geslacht om met elkaar te huwen erkend. Deze *advisory opinion* werd op verzoek van Costa Rica op 9 januari 2018 uitgebracht.

Het Inter-Amerikaans Hof concludeert hierbij, dat relaties tussen personen van hetzelfde geslacht deel uitmaken van het begrip ‘family’ zoals vervat in art. 17 lid 1 AVRM en dat zij daarom recht hebben op bescherming op grond van deze bepaling. Het gaat hier immers eveneens om gezinsbanden die zijn aangegaan om het leven met elkaar te delen, gebaseerd op affectieve relaties, samenwerking en wederzijdse ondersteuning. Het Inter-Amerikaans Hof hanteert in dit verband dat en de gebruikelijke evolutieve interpretatie die het AVRM als een levend instrument beschouwt en moet worden uitgelegd in het licht van de voortschrijdende tijd en hedendaagse omstandigheden. Degenen die het AVRM opgesteld en aangenomen hebben, pretendeerden niet de volledige reikwijdte van de daarin opgenomen rechten en fundamentele vrijheden te kennen. Daarom draagt het AVRM aan de lidstaten en het vermeld Hof, de taak op om de reikwijdte van deze rechten en vrijheden in verband met het verloop van de tijd te herijken en beschermen. Volgens dit Hof is de betekenis van de begrippen ‘marriage’ en ‘family’ in de loop van de tijd veranderd.

Nu de relaties tussen personen van hetzelfde geslacht vallen onder het begrip ‘family’ van art. 17 lid 1 AVRM, worden zij dan ook door deze bepaling beschermd. De volgende vraag volgens vermeld Hof is, in hoeverre het in artikel 24 neergelegde gelijkheidsbeginsel lidstaten verplicht om het huwelijk ook open te stellen voor personen van hetzelfde geslacht.

Vermeld Hof legt uit dat de mate van striktheid van de toetsing die het verricht om te beoordelen of er sprake is van een schending van het gelijkheidsbeginsel in intensiteit verschilt, afhankelijk van de grond waarop onderscheid wordt gemaakt. In het geval van onderscheid op basis van seksuele gerichtheid is volgens het Hof een strenge toetsing aangewezen, waarbij dit onderscheid alleen is toegestaan als het een noodzakelijk middel is om een dwingend door het AVRM voorgeschreven doel te realiseren. Met andere woorden,

³⁹ *Atala Rifo and Daughters v. Chili*, 24 februari 2012, p. 4.

⁴⁰ <https://www.ejiltalk.org/category/international-tribunals/inter-american-commission-on-human-rights/>. Zie ook <https://www.escriet.org/caselaw/2018/advisory-opinion-gender-identity-equality-and-non-discrimination-same-sex-couples-2017>

het nagestreefde doel moet volgens het AVRМ niet alleen rechtmatig maar ook dwingend zijn, en het gekozen middel moet noodzakelijk zijn, dat wil zeggen niet vervangbaar door een minder schadelijk instrument. Er wordt ook een strikte evenredigheidstoets uitgevoerd waarbij de voordelen van het gekozen middel duidelijk groter moeten uitvallen dan de mogelijke beperkingen die het gemaakte onderscheid oplevert op de in het AVRМ neergelegde beginselen.

Naar het oordeel van het Inter-Amerikaans Hof is het in strijd met de strikte hantering van het gelijkheidsbeginsel, als onderscheid wordt gemaakt tussen heteroseksuele paren en paren van gelijk geslacht ten aanzien van de manier waarop zij een gezin kunnen vormen. Er is volgens het AVRМ geen toegestane doelstelling te vinden ten behoeve waarvan een dergelijk onderscheid als noodzakelijk of evenredig kan worden beschouwd. Vermeld Hof erkent het belang dat filosofische en religieuze overtuigingen die gericht zijn tegen huwelijken van gelijk geslacht een belangrijke rol spelen in het leven en de waardigheid van hen die ze aanhangen. Zij kunnen echter door vermeld Hof niet als een beoordelingsmaatstaf worden gebruikt bij de uitleg van het AVRМ. Dit betekent niet alleen dat de partijstaten zich dienen te onthouden van wettelijke en andere maatregelen die het recht om te huwen van personen van hetzelfde geslacht beperken, maar ook dat zij een positieve verplichting hebben om dat recht te garanderen. Volgens vermeld Hof is het in dat verband niet nodig om nieuwe arrangementen in het leven te roepen om het huwelijk van personen van hetzelfde geslacht in te voeren. Volstaan kan worden met het toepassen op de voor hen bestaande instellingen, omdat dat ook de meest eenvoudige en effectieve manier is om de rechten van personen van gelijk geslacht te verzekeren. Ook met dit advies van het Inter-Amerikaans Hof waren niet alle rechters mee eens.

Dissenting opinion van de Advisory opinion Vio Grossi ⁴¹

Het advies van het Hof werd unaniem aangenomen, met uitzondering van een afzonderlijke, gedeeltelijk afwijkende mening van rechter Vio Grossi over de uitbreiding van alle bestaande rechten die voor heteroseksuele paren zijn gewaarborgd - met inbegrip van het recht om te trouwen - tot relaties van hetzelfde geslacht, en over de in het advies gebruikte interpretatie mechanismen.

Rechter Vio Grossi's gedeeltelijke *dissent*, ging in tegen de activistische aanpak van het Internationaal Hof, waarbij hij opmerkte dat de situatie van verbintenissen tussen paren van hetzelfde geslacht een zaak is die tot de interne, binnenlandse of exclusieve bevoegdheid van de staat behoort, en dat de erkenning en regulering van verbintenissen tussen paren van hetzelfde geslacht niet aan staten kan worden opgelegd door jurisprudentie, en vooral niet door een advies. Veelzeggend is dat rechter Vio Grossi, een internationaal publiek advocaat, opmerkte dat het advies van het Hof zich onttrekt aan de toepassing van artikel 31 van het Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht, wat betekent dat het de regels voor verdragsinterpretatie verkeerd toepast. Hij concludeerde dat "*het niet discriminerend zou zijn als de nationale wetgeving van de Staten van de Amerikas het huwelijk tussen personen van hetzelfde geslacht niet zou toestaan.*"

⁴¹ A. Papantoniou, "Advisory Opinion on the environment and human rights," *American Journal of International Law* 112.3 (2018): 460-466.

7 HET CONSTITUTIONEEL HOF KOMT TOT DE VOLGENDE OVERWEGINGEN:

- dat het Hof artikel 80 SBW uitlegt als een bepaling waarbij een huwelijk alleen tussen een man en een vrouw kan worden gesloten, en die bepaling aldus opvat als een gebod tot monogamie. Het woord één in artikel 80 SBW moet worden uitgelegd als een telwoord in plaats van een onbepaald lidwoord, op grond waarvan aan deze bepaling de betekenis toekomt dat er een maximum wordt gesteld aan het aantal partners dat binnen huwelijken is toegestaan.
- dat het recht op privéleven, zoals onder meer verwoord in artikel 17 lid 1 Grondwet, artikel 17 IVBPR, artikel 11 AVRМ, waarop het onderhavige betrekking heeft, gewaarborgd dient te worden tegen alle inmengingen en aanvallen, ongeacht of deze van overheidsinstanties dan wel van natuurlijke of rechtspersonen uitgaan. Dat, mede in verband met artikel 26 Weense Verdragen Verdrag, uit voornoemde bepalingen voortvloeiende verplichtingen vereisen, dat de Staat wettelijke en andere maatregelen neemt, om uitvoering te geven aan het verbod op dergelijke verstoringen en aanvallen en aan de bescherming van dit recht, hetgeen ook de LGBTQ+ rechten inhoudt.
- dat het gezin van ongehuwde partners ook onder “familie” valt en moet tevens worden beschermd op grond van artikel 23 lid 1 IVBPR valt.
- dat in artikel 8 Grondwet, artikel 26 IVBPR en artikel 1 AVRМ het gelijkheids- en non-discriminatiebeginsel ten grondslag ligt, waaronder de bescherming van de “seksuele geaardheid” van een persoon valt. Seksuele geaardheid wordt niet in de “limitatieve” gronden voor discriminatie genoemd, maar verwijzend naar de in dit besluit aan de orde zijnde internationale jurisprudentie en uitgangspunten van het Inter- Amerikaans Hof voor de Rechten van de Mens, mag ervan uit worden gegaan dat de bescherming van “seksuele geaardheid” onder de bescherming van de hier genoemde bepalingen valt.
- dat ten aanzien van de rechten van de LGBTQ+, waaronder betreffende iemands seksuele geaardheid en de daaruit voortvloeiende mogelijkheid, een huwelijk aan te gaan, gesteld kan worden dat voortsnog specifieke wetgeving ontbreekt en de bestaande huwelijkswetgeving dient te worden aangevuld. De rechten die hen toekomen moeten gelijk als eenieder gewaarborgd zijn conform artikel 8 Grondwet.
- dat uit bestudering van relevante documenten is gebleken, dat de erkenning van de rechten van de LGBTQ+ in Suriname bezig zijn te evolueren en derhalve kan gesteld worden dat deze rechten langzaam aandacht krijgen in de samenleving.
- dat in de advisory opinion van het Inter-Amerikaans Hof aan Costa Rica op 24 november 2017 een duidelijk standpunt is ingenomen met betrekking tot de rechten van de LGBTQ+, welke ook rechtsgevolgen heeft voor de Surinaamse rechtsorde.
- dat het Hof ervan uitgaat dat erkenning en de regeling van het huwelijk en de daaruit voortvloeiende familierelaties, bij een relatie tussen personen van hetzelfde geslacht afhankelijk is van de maatschappelijke uitgangspunten daaromtrent en aldus door de wetgever die afwegingen gemaakt dienen te worden.

- dat het huwelijk tussen personen van hetzelfde geslacht een zaak is die tot de interne, binnenlandse of exclusieve bevoegdheid van de staat behoort. De erkenning van familierelaties tussen personen van hetzelfde geslacht in rechtssociologische context afhankelijk is van de samenhang tussen de maatschappij en de wetgever.

8. HET CONSTITUTIONEEL HOF IS VAN OORDEEL:

- dat de rechten van de LGBTQ+ wel erkend worden door de verdragen waar Suriname partij bij is, met name het IVBPR en het AVR.M. Dat Suriname als partijstaat verplicht is zich aan vermelde verdragen te committeren, verwijzend naar artikel 27 van het Weense verdragen verdrag, waarbij een partijstaat zich niet mag beroepen op de bepalingen van zijn nationaal recht om het niet ten uitvoerleggen van een Verdrag te rechtvaardigen;
- dat deze rechten die vanwege het IVBPR en AVR.M self-executing zijn, verankerd zijn in hoofdstuk V van de Grondwet en kunnen bij de kantonrechter worden verzocht daar deze bevoegd is te oordelen op grond van artikel 137 Grondwet;
- dat door de wetgever steeds is nagelaten om de rechten van de LGBTQ+ in nationale wetgeving en de daarmee samenhangende bestuursbesluiten ten aanzien van het huwelijk tot zijn recht te doen komen; niet in de aanpassing van de huidige wetgeving en ook niet in het concept nieuw BW;
- dat op grond van de bindende uitspraken, de aanbevelingen van het Inter-Amerikaans Hof voor de Rechten van de Mens en de aanbevelingen van het VN mensenrechtencomité in het kader van de bescherming van de rechten van de LGBTQ+, dienen artikel 80 SBW en de daaraan gerelateerde regelingen aan een herziening c.q. aanvulling te worden onderworpen. Er moet nadere sociaal-maatschappelijke discussies over dit vraagstuk op gang komen, waarbij er na maatschappelijk draagvlak specifieke wetgeving door de wetgever dient te worden geconcipieerd;
- dat artikel 80 en de overige in het SBW opgenomen regelingen met betrekking tot het huwelijk, mede gelet op de rechtsgevolgen daarvan, zich niet lenen voor een overeenkomstige toepassing op huwelijken van personen van gelijk geslacht, maar geheel géént is op huwelijken van personen van ongelijk geslacht.
- dat artikel 80 SBW ruim geïnterpreteerd dient te worden, waarbij het woord één moet worden opgevat als een telwoord in plaats van een onbepaald lidwoord. Artikel 80 SBW stelt het maximum aan het aantal partners dat binnen huwelijken is toegestaan. Artikel 80 SBW moet aldus eerder worden uitgelegd als een verbod op polygamie, dan een verbod op huwelijken tussen personen van gelijk geslacht. Hierdoor staat artikel 80 SBW niet op gespannen voet met het recht van personen van hetzelfde geslacht om te huwen. Het voorgaande levert aldus geen strijdigheid op met het gelijkheids-, non-discriminatie beginsel, het recht op family life en het recht op privacy.

9. HET HOF KOMT TOT HET VOLGENDE BESLUIT:

Gelet op de toetsing van artikel 80 SBW:

1. Dat artikel 80 SBW niet in strijd is met het gelijkheidsbeginsel en het discriminatie verbod van artikel 8 jo. 17 lid 1 Grondwet.
2. Dat artikel 80 SBW niet in strijd is met de artikelen 17 jo. 23 en 26 IVBPR.
3. Dat artikel 80 SBW niet in strijd is met de artikelen 1 jo. 11 en 17 lid 2 AVR.M.

Van deze beslissing afschrift te zenden aan verzoekster, de Ministers die belast zijn met justitiële aangelegenheden en met de zorg voor de publicatie in het Staatsblad van de Republiek Suriname, de President van het Hof van Justitie, alsmede aan de voorzitter van De Nationale Assemblée.

Het Constitutioneel Hof:

De Voorzitter, mr. Gloria B. Y. Stirling

De leden:

mr. dr. M. Manohar
mr. R. Djokarto

De plv. leden:

mr. B. Sojo
mr. J. Vinkwolk
mr. R. Chitanie

Aldus gewezen in het openbaar uitgesproken door mr. Gloria B. Y. Stirling, Voorzitter van het Constitutioneel Hof, d.d. 31 januari 2023 te Paramaribo, in tegenwoordigheid van de Plaatsvervangend Secretaris, mr. Moira J-A. R. Breidel

De Voorzitter van het Constitutioneel Hof van de Republiek Suriname,
w.g. mr. Gloria B. Y. Stirling
Voor eensluidend afschrift,

De Plv. Secretaris van het Constitutioneel Hof van de Republiek Suriname,
w.g. mr. Moira J-A. R. Breidel

CONSTITUTIONEEL HOF van de REPUBLIEK SURINAME
CONSTITUTIONAL COURT OF THE REPUBLIC OF SURINAME

Hoek Mr. F.H.R. Lima Po straat/ Watermolenstraat no. 22

E-Mail adres: secretariaat.hof@gmail.com

Telefoonnummers: +597 424178 / 597 424145

CONSTITUTIONEEL HOF SURINAME